

**DJUR och
NATUR**
Lennar Bolund

Besök vid älgmosse

Kalhygge med frötallar vid Älgsjön. Hyggen är tillhåll för arter som gillar torra marker. Trädgården var för några år sedan mycket ovanlig men den har jag observerat på tre olika hyggen i kommunen i år. Även törnskata och gulspurv håller till på hyggen.

För lite sedan besökte jag Älgsjön och Älgsjö-mossen i Svalboviken. Tidigt på morgonen tog jag mitt medförda kaffe på en bergknalle med utsikt över Älgsjö-mossen. Trädpiplärkan flög från de små talltopparna rakt upp och föll under ivrig sång ned i nästa. I bakgrunden hördes göken. Vidare sårades en del andra av typiska barrskogsfåglar såsom dubbeltrast, bofink, rödhake och taltrast.

Ute på mossen växte kråkbär och rosling tillsammans med hjortronens vita blommor. Ute på mossen fanns det krokiga martallar men även döda som levande konstverk, sneda, vinda, helt utan både bark och barr.

Älgstigar

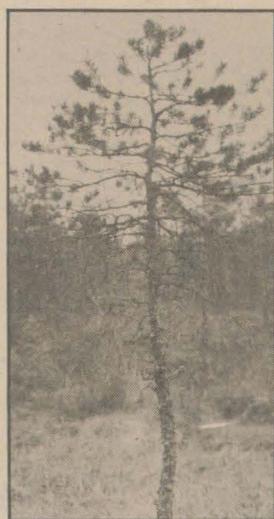
Älgarnas upptrampade stigar gick som riksvägar fram och tillbaka över mossen. Skvattra- met blommade med sin bedövande doft. Under en liten martall i kanten på mossen fanns en hel del spillning efter tjäder med barr.

Tjädern spelar ofta i kanten på småmossar och myrtallarna utgör vintertid ett betydelsefullt inslag i tjädernas diet. Både tjäder, orre och dalripar är känliga för dikningar i våtmarker. Dagrovfåglar och ugglor har sina jaktmarker här. Inte mindre än 38 arter är känliga för utdikningar av mossar med sumpskogar eller lövkärr i kanten.

Trädgården

På vägen därifrån passerade jag ett relativt stort hygge med frötallar. Här fanns trädgården, gulspurv och törnskata. Trädgården var för några år sedan mycket ovanlig men den har jag sett den på tre lokaler inom kommunen alla hyggen. När buskvegetationen vuxit upp en del efter 4-5 år kommer även buskvätta, gulärla, ärtsångare och rödvingetrast att bosätta sig på hygget.

Från en liten bergklack studerade jag i kikaren Älgsjön. En skogsjö som låg där mörk och trolsk. Ett gräsandpar fanns i ena änden och en drillsnäppa och en skogsnäppa sprang i strandkanten. På vägen ner passerade jag tre mind-

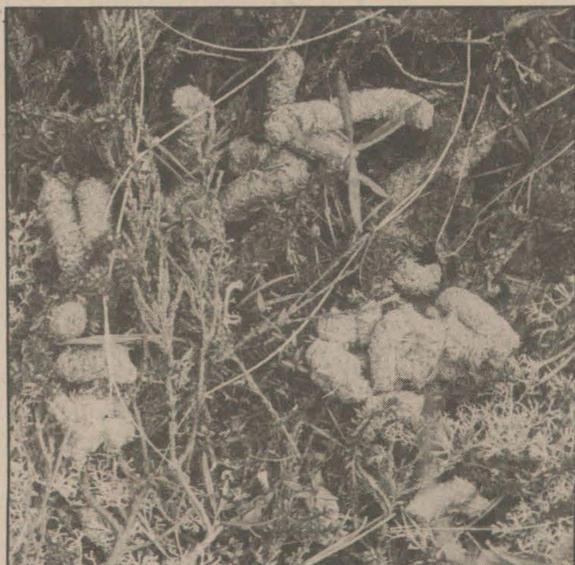

Myrtallarna utgör vintertid ett betydelsefullt inslag i tjädernas diet.

re kärr, där det fanns mycket av den violetta kärrviolen. I fjärran hördes en större hackspett hacka och nästa hackspett krossade kornsnäbb över. De lägger ju ägg redan i februari och brukar börja ströva omkring i juli så de hade säkert redan flygga ungar.

Nedlagd såg

Vid Älgsjödammen nedanför Älgsjön fanns Nytorps såg till 1915. Under vår och höst, då det var rikligt med vatten, var den i drift. Anslutningsleden från Eskilstuna till Sörmlandsleden går förbi här. Ta gärna en tur förbi här. Det finns skyltar med text på sevärigheter efter leden. Här finns både en fin barrskogsnatur och en intressant bygd full med kulturhistoria.

Under myrtallarna ligger spillning med tallbarr i av tjädernas måltid.

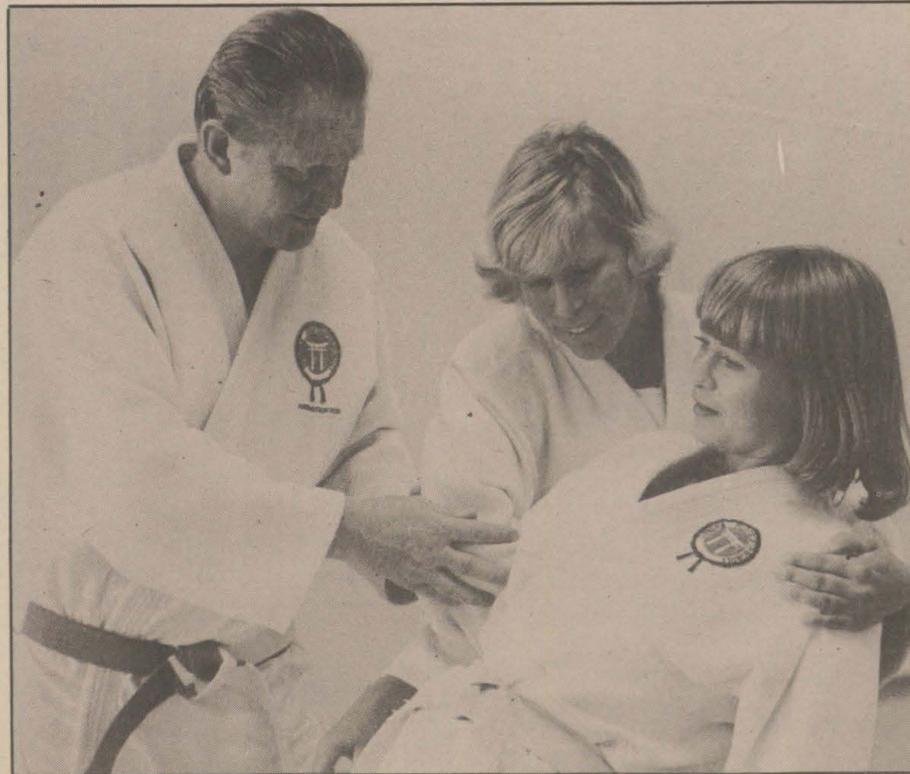
Aldrig har så många svartbälten i självförsvaret setts på en gång i Sverige som när Svenska Jiu-jitsu-förbundet (SJF) avslutade sin årliga intensivvecka. 20 bärare av jiu-jitsuns åtråvärda svarta bälte från hela landet stod på parad i förbundets träningshall i Göteborg.

Den man de paraderade för var Kurt Durewall, förbundets riksinstruktör, som denna dag mottog den högsta gradering i budo, (samlingsnamn för de japanska arterna judo, jiu-jitsu, aikido, kendo, karate) som någonsin delats ut i vårt land. Han erhöll 6 Dan i jiu-jitsu. Dan betyder mästargrad och är indelade i 1-10. 6 Dan är rött vitt bälte. Applåderna och ovationer från de 130 kursdeltagarna tycktes aldrig sluta.

Kurt Durewall började med jiu-jitsu enligt den hårda stilen för över 40 år sedan. Efter en träningsjour i USA 1959 i samband med att Ingemar Johansson vann VM-titeln, där Durewall fungerade som pressfotograf, började han utveckla den mjuka jiu-jitsu, som numera går under namnet Durewall-systemet. Fram till 1966 växte detta fram genom undervisning och kurser speciellt i Göteborgs-området.

År 1966 införde Kurt Durewall den mukare jiu-jitsun i idrottsorganisationen numera Svenska Budoförbundet (SBF). Där verkade han fram till 1970 som chefsinstruktör i självförsvaret, men lämnade detta år idrottsorganisationen för att bättre kunna fortsätta utvecklingen av den mjuka formen.

Durewalls jiu-jitsu-system såg som grund vid bildandet av Svenska Jiu-jitsu-förbundet 1971. Detta ideella förbundet har idag

Sköterskan Inga-Lill Nilsson, t.v., lägger ner Lena Södergren med en jiu-jitsuteknik. I deras yrke behövs lyftteknik något som Svenska Jiu-jitsu-förbundets riksinstruktör Kurt Durewall har framställt helt nya metoder för.

över 10 000 medlemmar spridda över landet och dess verksamhetsområde omspannar ett brett fält med specialutbildning för bl.a. vårdpersonal, pensionärer, kriminalvårdsfolk och teaterartister.

En nyhet för året är att Svenska Jiu-jitsu-förbundet öppnat en

avdelning för utbildning av sjukgymnaster, vårdpersonal och ambulansförare i hjälp- och lyftteknik. Svenska Jiu-jitsu-förbundet har godkänts av Landstingsförbundet som kursgivare. I höst sätter kursverksamheten igång på allvar under mottot: "Vi hjälper dig hushålla med din rygg"

ett aktuellt problem idag! Således har gamla asiatiska kropps- hanteringsmetoder av Kurt Durewall utarbetats till, förutom ett lagligt och humant självförsvaret, en lyftteknik som passar svensk sjukvård och som kan bidra till att lösa ett av vårdsektorns största medicinska problem.

Erik Lundin 75 år

En av svenskt schacklivs "stora", Erik Lundin, Stockholm, fyllde nyligen 75 år. Det är en händelse som inte får gå oförmärkt förbi, även om jubilaren själv kanske skulle önska det. Försynlighet och blygsamhet har alltid varit två av Erik Lundins mest framträdande egenskaper.

Ingenting kan dock undanskynda att det är ett imponerande livsverk som "Ludde" nu kan blicka tillbaka på, inte bara som spelare utan även som tidskriftsredaktör, bokförläggare och ägare av Stockholms Schacksalonger. Sveriges Radios Uno Hedin uppmärksammade händelsen genom att göra en intervju med Erik Lundin i påskas. De som hade tillfälle att lyssna fick en intressant stund med personligt färgade minnen från Lundins framgångsrika schackkarriär.

För den yngre schackgenerationen är säkerligen Erik Lundin känd, då han ju fortfarande visar

lejonklo i mindre turengrar i Sverige, Norge och annorstädes då och då. Vad den yngre spelargenerationen vet mindre om är kanske det faktum att Erik Lundin är den ende kvarvarande av vårt stolta landslag från trettio-talet. De övriga lagmedlemmarna var Gideon Ståhlberg, Gösta Stoltz, Ernst Jacobson och Gösta Danielsson. Då var Sverige en "stor" schacknation, där höjdpunkten blev vårt lands andraplacing efter USA i Schackolympiaden i Warszawa 1935. Det är någonting för Uffe Andersson & Co att bita i! Frågan är om vi någonsin får ett så starkt landslag igen?

Vi hyllar svensk schacks "grand old man" genom att i dag visa ett av hans många glanspartier från det gyllene trettio-talet. Partiet spelades i München-olympiaden 1936. På den tiden hade svenskarna specialstuderat en variant av Meranerförsvaret i Damgambit, som ställde motståndarna i stort bryderi. Varianten ifråga blev i teoriverken så småningom upptagen som

SCHACK
GUNNAR CARLBERG

DAMGAMBIT

Vit: Monticelli, Italien Svart: Erik Lundin, Sverige

1. d4 d5 2. Sf3 Sf6 3. c4 c6 4. e3 e6 5. Sc3 Sbd7 6. Ld3 dxc4 7. Lxc4 b5 8. Ld3 b4!?

Härmed inleds det svenska "motspelet"! I München fick Lundin tillfälle att använda varianten tre gånger. Hur det gick? 3 poäng för "Svenska meranerförsvaret" förstås!

9. Sb1 c5 10. De2 exd4!
I rätt ögonblick! En av hemligheterna med variantens framgång var behärskandet eller besättandet av punkten d5.

11. exd4-Sxd4 vore bra för svart.
11.-Le7 12. Sbd2 0-0 13. 0-0 Lb7 14. Sc4 Sb6 15. Sce5h6! 16. Te1Dd5

Allt i enlighet med strategin om punkten d5, som omnämndes i vår kommentar till 10:e draget!

17. Lxh6?!

Ett alltför optimistiskt offer. Det lugnare Le3 borde nog ha spelats.

17. -gxh6 18. Dd2 Kg7 19. Df4 Th8 20. Tac1

Om 20. Le4 så Dxe4! och svart vinner.

20. -Ld6 21. Dg3 + Kf8 22. Dh4 Lxe5! 23. dxe5

eller 23. Txe5 Dd8
23. -Dxd3 24. exf6 Dd6 25. Te3

Om 25. Dxb4 + så Kg8 och Kh7
25. -Sd5 26. Se5 Dxx2 +!! Uppgivet.

23. -Dxd3 24. exf6 Dd6 25. Te3

Om 25. Dxb4 + så Kg8 och Kh7
25. -Sd5 26. Se5 Dxx2 +!! Uppgivet.

Vi har på känn att jubilarer kommer att bjuda på fler fyrvverkeföreställningar framöver...

Ta mörten på allvar!

Dra inte föraktfullt på munnen när det blir tal om mört som fullgod sportfisk. Den kan kämpa som få för att behålla friheten. Den är listig och därmed ganska svårlurad. Mörten behåller inte betet i munnen lång stund, vilket i sin tur innebär, att mothugget måste komma i precis rätt ögonblick och vara mästerligt balanserat.

Om mörten ålder råder delade meningar, samma år förhållandet med största möjliga vikt. Det lär ha fångats mört som fått vägen att pendla på mer än tre kg. Min egen rekordmört vägde sex hekto.

Mörtfiske tillhör det mest roligaste som finns och passar bra under sommar- och semestertiderna juli. Mörten tillhör vår vanligaste sötvattenfisk. Den förekommer inte i fjälltrakterna,

men väl i Östersjön och mört har också fångats i Kaspiska havet. Den lever av smådjur och växter. Som matfisk är den bättre än sitt rykte. Själv minns jag

ungdomsåren då ismörten kom på bordet. Då röde det sig om en delikates, men i sanningen namn stora sägas, att frossaren får inte vara rädd för den.

I England är det en stor sport att fiska mört. Varför ska inte vi svenskar upptäcka mörtfiskens tjusning? Handen på hjärtat: vi fiskar ju inte enbart för att få något matnyttigt på bordet. Avkopplingen är ju det viktigaste.

Utsträngningen behöver inte vara särskilt dyr eller profsbetonat, men "fina" redskap höjer nöjet.

Ofta kan det vara nödvändigt att nå utanför en vass och då kan ett teleskopspö bli en säker källa till glädje.

Olika beten

Mörten mat- och huggvanor stämmer väl överens med övriga inom familjen karpfisker. I strömmade vatten låter mörten nästan helt stilla och står mörtens flyta in i munnen. I stilla vatten får den söka födan över större ytor.

Man kan ta mört, men också andra viltfiskar, på en mängd olika beten. Dit hör mask, deg, bröd, fluglarver och andra tänkbara delikateser. En gyllene regel i metet är, stora beten för stora krokare och bottenfiske, små beten för små krokare och mete i det fria vattenskiktet.

Mörtemete är också förknippat med lockbete. Det kan röra sig om ett träd, som sträcker sina grenar ner över vattnet. Från

trädgrenarna droppar små frön och insekter. Om inre naturen består med lockbetet har det visat sig att högt upp på mörtens matsedel står skorpmjöl, som ska spridas i små doser, möjligt bröd eller någon ost med stark doft.

Rätt djup

Var är då största chansen att få mörten att nappa? Ja, om detta råder delade meningar. I strömmade vatten gäller det att hitta rätt djup där mörten står och intar sin föda som kommer med strömmen. Den flyttar sig knappast något, om inre någon fara hotar. Dit hör bl.a. skuggor, som drar över ytan. Kanske fiskarens egen skuggbild utgör ett hot som är svårt att reparera. Doppmete mellan vassruggar är alltid givande under sommarmånaderna.

Valet av beten har stor betydelse. Mask och larver får inte skadas av kroken. Deg och bröd måste formas på rätt sätt.